

UN EDICTE DE 1786 SOBRE LA RÀBIA

Josep Maria CALBET i CAMARASA

En aquesta nota ens limitem a exposar el contingut d'un Edicte datat el 18 de febrer de 1786 sobre gossos i altres animals rabiosos. El seu interès radica en el plantejament de la problemàtica que representava la ràbia en aquell moment. L'Edicte en qüestió fa un informe global sobre la ràbia d'acord amb els coneixements de l'època: importància social, evolució clínica, tractament i prevenció. No sembla que aquest Edicte hagués estat imprès, però sí que se'n van fer diverses còpies per a ser enviades a tots els corregiments de Catalunya, on seria exposat públicament.

La **importància social** ve donada per la relativa freqüència amb què es presentava la ràbia., que no solament afectava als humans sinó també als ramats domèstics. Quan se sospitava o es tenia la certesa que un animal domèstic, oví i boví principalment, havia estat mossegat per un gos rabiós era obligatori el sacrifici i enterrament de l'animal. Això comportava pèrdues econòmiques molt significatives. Calia doncs que la gent del camp sabés fer un diagnòstic diferencial de la ràbia, atès el nombre de gossos abandonats.

L'**evolució clínica** de la ràbia en el gos ve donada amb un cert detall en l'Edicte, tot donant la simptomatologia de la malaltia que havien dividit en dos etapes.

I.- En la primera etapa els signes de la ràbia serien: gos d'aspecte trist, que s'aparta de la gent, no borda però sí que gruny, avorreix el menjar i el beure, envestia als desconeguts, però reconeix a l'amo i li guarda fidelitat. Camina amb les orelles i la cua baixa i com a somnolent.

II.- En la segona etapa els gossos tindrien sempre la boca oberta, la llengua fora i expulsen molta bromera. Caminen molt a poc a poc i com a mig endormiscats. De cop i volta comencen a córrer, sense un motiu especial i no sempre en línia recta. Si troben algun rierol ó sèquia reculen espantats.

Tenen els ulls baixos, llagrimosos i plens de pols, amb la llengua de color de plom. S'aflaqueixen en poc temps, deliren i finalment s'enfureixen. Un cop instaurada aquesta etapa solen morir abans de les trenta hores i la seva mossegada és incurable.

Estava rigorosament prohibit que un animal domèstic mossegat per un gos rabiós fos destinat a l'alimentació humana. I a més a més aquest bestiar mossegat havia de ser sebollit en un clot de setze pams de profunditat, premsant i pitjant ben bé la terra que els havia de cobrir.

Fase de dubte. Però podia donar-se el cas de no poder fer un diagnòstic clar de ràbia. Quan hi havia el dubte sobre si el gos era o no rabiós, calia tancar-lo i posar-lo en observació. I també posar en un altre lloc els animals domèstics que haguessin estat mossegats. Calia observar el gos durant quaranta dies i vigilar si menjava i bevia. No menjar ni beure seria un signe de ràbia i aleshores s'havia d'esperar la seva mort (no diuen però de matar-lo). Si es creia que el gos era rabiós calia matar a tots els animals mossegats. I si no se sabia amb certesa quins eren els animals mossegats, s'havien de matar tots els que haguessin format part del ramat. S'acceptava que una petita erosió, que moltes vegades passava desapercibuda, podia transmetre la ràbia.

Respecte al tractament de la ràbia en els humans depenia de la certesa o no de que el gos era rabiós. En el primer cas, és a dir, quan hi havia certesa de que el gos era rabiós, s'havia d'instaurar el tractament sense tardança. Es considerava que el remei més segur eren les uncions mercurials, que s'havien d'aplicar per especialistes de l'hospital de Santa Creu de Barcelona o d'algun altre hospital. Dos eren els objectius bàsics:

- Calia impedir que el verí de l'animal rabiós penetrés a l'interior del cos
- Destruir la qualitat verinosa, cosa que s'aconseguiria mitjançant el tractament interior.

a) Aconsellaven en primer lloc rentar bé la ferida amb aigua tèbia carregada de sal marina o de Cardona, escarificant les parts més afectades de la ferida i col·locar ventoses per tal d'atraure la màxima sang possible. Després una planxeta o capa de roba fina o fils carregats amb unguent basilicó (unguent fet de resina de pi, pega grega, cera groga i oli d'olives).

b) Un altre mètode seria rentar la ferida amb aiguardent alcanforat, animat d'esperit de sal amoníac i cobrir després amb una planxeta carregada de

basilicó i amb styrace, disminuint aquest últim en la proporció de la supuració aconseguida. Era l'aplicació pràctica de la teoria hipocràtico-galènica del pus loable.

c) També aconsellaven fregar les vores de la ferida amb unguent de mercuri terciat, utilitzant en cadascuna d'elles els tres primers dies dos argenc (setzena part d'una unça) i els següents fins a vint-i-un.

Deien que les dents dels gossos eren com a instruments punxents i per això les ferides acostumaven a ser tancades. Calia no perdre el temps i dilatar-la, i quan ja estès oberta, dilatar-la encara més. Deixar que sagnessin una bona estona i després rentar-la amb vi blanc calent amb sal comuna i triaga. Després aplicar capes de roba fina o planxetes empapades amb oli i fer sagnies segons l'edat del pacient.

La ferida s'havia de curar dos cops al dia. Si cicatritzava massa de pressa, es posava un cauteri per a obrir-la i mantenir-la oberta alguns mesos. En el cas que a través de la ferida i de les ventoses no s'hagués extret prou quantitat de sang, calia sagnar el pacient i posar sangonelles a les parts veïnes de la ferida.

Com a tractament intern per a corregir i destruir la mala qualitat del verí, s'havia de donar un vomitiu a base de tres grams de tàrtar emètic. Al tercer dia s'aplicaria un bany amb aigua tèbia durant una hora u hora i mitja, dos vegades al dia, fins a vint-i-cinc dies.

Al mateix temps s'havia de mantenir el ventre lliure mitjançant lavatives o purgues que podien repetir-se cada cinc dies. En començar la nit aconsellaven vuit grams d'alcanfor, dos d'almesc i deu de nitro incorporats amb una mica de mel. I en els dies lliures de purgant, quatre o cinc grams de mercuri dols als matins.

Tractament en cas de dubte. Quan no se sabia si el gos era o no rabiós calia prendre palmarins: fulles de ruda, de verbenàcies, de sàlvia, de plantatge de fulla estreta, polipodi, donzell mascle, menta, artemisa, alfàbrega bastarda, betònica, "curalotodo" i petita centaura. Calia collir aquestes plantes quan fossin en ple vigor i eixugar-les a l'ombra i protegides del vent, i després fer-ne pols. Donar-les als mossegats durant un mes i a dosis d'acord amb la corpulència i edat. En aquests casos les ferides s'havien de rentar amb triaga magna i aiguardent, fer fregues amb unguent mercurial i aplicar ventoses. I sobretot procurar que la ferida supurés i

posar-hi també basilicó.

També advertien que en tots els casos s'havia de cremar la roba afectada per la mossegada.

La prevenció de la ràbia. L'Edicte acaba fent unes serioses advertències per a limitar l'abast i la propagació de la ràbia. Diu que s'ha de denunciar quan hi hagi algun cas de persona mossegada, tant per part d'aquesta persona com de l'amo o propietari del gos. També estaven obligats a fer la denúncia els metges que assistissin algun cas. En aquest punt l'Edicte recorda que no solament el gos transmet la ràbia, sinó que també pot fer-ho el gat. Diu que en els últims mesos havien mort dues persones a conseqüència de la ràbia en haver estat mossegades per gats. El gos quan sortís al carrer havia de portar morrió, i anar amb collar amb senyal per a identificar-lo, i corretja. Si no es feia així s'aplicaria una multa de sis lliures a la primera vegada, duplicades a la segona i a l'arbitri del jutge si es repetia la infracció. Prohibeix també les lluites entre gossos ó entre gossos i gats que tot fa pensar es feien de tant en tant.

Biblioteca de l'Ardiaca, Lligall Sanitat LX-5, plec L